

Litteraturnyt

SAMLEDE FREMSTILLINGER OG STØRRE TIDSPERIODER

Steffen Heiberg (red.): *Danske dronninger i tusind år*. (Gyldendal, 2000). 389 s., 299 kr.

Bogen er udgivet i tilknytning til de to udstillinger, Museet på Koldinghus og Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg har valgt at markere Hendes Majestæt Dronningens fødselsdag med. Det er dog intet udstillingskatalog, men i stedet dels en biografisk oversigt over de danske dronninger, dels en antologi på ti temaartikler i tilknytning til emnet dronninger.

Bogens første del er forfattet af Grethe Jensen, der giver biografier af alle danske dronninger – dog uden Margrete I, der er emnet for én af de ti andre artikler. Portrætterne er generelt velfortalte, men deres begrænsede længde – fra få linier til tre sider – gør, at de ikke kan blive særlig dybtgående og kaste afgørende nyt lys på dronningerne. Det er, som om formen passer bedst til vikingetidens og højmiddelalderens dronninger, som der vides så lidt om – betegnende er Knud Magnussens dronning, hvis navn vi end ikke kender. Her kommer den systematiske gennemgang til sin ret. Selv de færreste middelalderhistorikere kender formentlig den middelalderlige dronningerække, selv om der er udgivet bøger med den før.

De ti øvrige artikler har emner, der på temmelig forskellig måde knytter an til dronningetemaet. To er portrætter af enkelte dronninger: Poul Grønder-Hansens om Margrete I og Jørgen Heins om Sophie-Amalie og Leonore Christine. Ar-

tiklerne er gode, men det forekommer ulogisk at trække to dronninger ud af helheden og behandle dem anderledes end de øvrige.

Mere naturlige er emnerne for de otte andre artikler. Samlet kan de siges at handle om dronningerne og kulturen. Vivi Jensen skriver spændende om dronningerollen i artiklen »Danmarks brud«. Hun lægger stor vægt på, at dronningerne var født til at efterstræbe netop dronningerollen, på samme måde som gårdmandsdøtre blev opdraget til at blive madmødre. Hun argumenterer for, at der for dronningerne hverken var noget mærkeligt i at blive gift bort til en mand og et land, de som regel ikke kendte, eller noget særlig chokerende i, at kongerne havde elskerinder. Afgørende var positionen og den fulde anerkendelse af denne. Elskerinderne blev især et problem, hvis kongerne lod dem få del i den ære, der rettelig tilkom dronningerne.

Mens Vivi Jensen så at sige ser på sagen fra dronningernes side, skildrer Birgit Jenvold brugen af middelalderlige dronninger i den nationale mytologi fra forrige århundrede og begyndelsen af dette. Hvor Margrete I havde været den eneste dronning, der havde historiema-lernes interesse før romantikken, skiftede fokus, påpeger Birgit Jenvold, først og fremmest til Thyra og Dagmar. Romantikerne foretrak den blide Dagmar fremfor den handlekraftige Margrete – betegnende nok med et par kvindelige kunstnere som undtagelser.

Flere artikler er inde på, at dronnin-

gerne har haft en rolle som formidlere af europæisk kultur i Danmark. Navnlig træder temaet frem i Steffen Heibergs artikel om dronningeportrætter og Claus M. Smidts artikel om Sophie-Amalie og Juliane-Marie som *bygherrer* (det hedder det åbenbart). Slående er det, at både de to artikler og Jørgen Heins i vid udstrækning er en rehabilitering af Sophie-Amalie, der ses som en moderne dronning, der formidlede europæiske strømninger til et hof, der var gået i stå under Christian IV og fraværet af en dronning. Dette tema kunne man godt have tænkt sig at se mere udfoldet også vedrørende andre dronninger: Hvad var dronningernes samfundsmæssige rolle til skiftende tider?

Steffen Heibergs artikel om dronningeportrætter handler om det officielle portræt og dets rolle. Artiklen rummer meget godt, men kunne godt have gjort emnet mere færdigt, end den gør. Hovedvægten ligger på 1600-tallet, og i praksis skriver Heiberg lige så meget om adelsportrætter som om dronningebilleder. Dronningeportrættets udvikling efter 1600 gøres der meget lidt ud af. Derimod gennemgår Nils G. Bartholdy systematisk de danske dronningers våbner. Artiklen er dog temmelig tør, og samtidig går den ikke i detaljer

med at forklare, hvad de mange delvåbner egentlig står for – kun får vi igen og igen at vide, at dronningen forener det danske våben med sit fædrene, eksempelvis det hessiske. Mere læseværdige er artikler af Katia Johansen om dronningekjoler fra de sidste 100 år og af Hanne Lopdrup om malede portrætter af Margrethe II. Ikke mindst den sidste er interessant i dens indgående diskussion af, hvordan kunstnere i vore dage har grebet opgaven at skabe et dronningeportræt an. Hovedinteressen samler sig om billeder af Niels Strøbæk, Preben Hornung og Thomas Kluge.

Bogen henvender sig til et bredt publikum og er generelt også læsevenlig, om end enkelte artikler er lidt mere tekniske end andre – det gælder især Claus M. Smidts, Katia Johansens og Nils G. Bartholdys. Temakredsen er også noget blandet. Afgørende forskningsmæssige nyheder er der kun i få artikler, men Hanne Lopdrup har ret i, at det ikke er tilfældigt, at moderne malere har taget opgaven på sig at skabe dronningeportrætter til vor tid. Bogen er i sig selv et vidnesbyrd om, at dronninger og hofkultur er emner, der er oppe i tiden. Der er al mulig grund til at tro, at en mere omfattende forskning heri vil komme.

Carsten Porskrog Rasmussen

OLDTID OG MIDDELALDER

Sagaen om Erik den Røde. Oversat og med indledning af Jens Peter Ægidius. (Odense Universitetsforlag, 1997). 96 s., 125 kr.

Kendskabet til nordbobygderne på Grønland og nordboers opdagelse af »Vinland« i Amerika beroede oprindeligt på nogle notitser hos Adam af Bre-

men og i Are Frodes Íslendingabok, på to sagaer, *Grænlandinga saga* og *Sagaen om Erik den Røde (Eiriks saga rauða)* og på yngre middelalderlige dokumenter. De overleverede tekster satte gang i de arkæologiske opdagelser af de mange nordbogårde på Grønland og de fattige fund på L'Anse aux Meadows på Newfoundland. Teksterne blev oversat